

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

ספורים בפרשה

ויקחוי'לי תרומה מאת כלי-איש אשר ידבנו לבו תקחו את-תרומתי (כה, ב)
רבי יוסף דב מבריסק היה אומר: "בצדקה צריך להיות בכל מכל כל",
והספרי: "בכל" - לכתת רגלים ולאסוף צדקה, צריך ללכת עם כל מי שמוכן
לקה, ואין לאדם להקפיד על פבודו. "מכל" - יש לקחת נדבה מכל אדם
ואין לבדק בציציותיו. "כל" - כל נדבה שהיא יש לקחת, קטנה בגדולה.

פעם אחת בא יהודי עשיר גדול אל ה'חפץ חיים' ואמר: "רבי, הקב"ה עזר
לי והצלחתי במעשי ואני עשיר גדול, ברצוני לבנות בנין חדש לשיבה
בכספי, אולם בתנאי אחד, מבקש אני שהשיבה תקרא על שמי". פגנתה
רצויה, השיב ה'חפץ חיים', "אולם אין אני יכול להעטר לבקשתך, משום
שרוצה אני לזכות את כל ישראל במצוה חשובה זו של בנין השיבה".
והריי, המשיך הרב, "כך כתוב: 'מאת כלי-איש אשר ידבנו לבו תקחו
את-תרומתי, למרות שפאשר יצאו בני ישראל ממצרים יצאו ברכוש גדול,
והיה ביכלתו של כל אחד ואחד לבנות לבדו את המשכן, אולם הקב"ה
רצה לזכות את כלם במצוה זו, משום כך צוה שיקחו 'מאת כל איש'".

לפני שעלה רבי אברהם מסלונים בעל "יסוד העבודה" למלא את מקום
רבו, רבי משה מקוברין, בהנהגת עדת החסידים, שמש בראש ישיבה
בסלונים. פעם פגשו רבה של העיר, רבי איזיל חריף שהיה מהמתנגדים
לדרכי החסידים, במספת מצוה. פנה הרב אל הצדיק בשאלה: "מה זאת,
רבי אברהם? הלא זה מתמול שלשום אנו מפירים אותך לאיש ככל שאר
האנשים, ואיך זה פתאום נהפכת לצדיק וקדוש וקראו לך?" השיב הצדיק:
"זמה הפלא? הלא כן מצינו בתורה, כרי של תבואה פשוטה וכן יהודי
והפריש מהפרי קב או קבים לשם תרומה, נעשית אותה תרומה קדושה,
אסורה לזרים ולטמאים ונאכלת בקדשה וטהרה. כן הוא באיש פשוט,
כשעשה של יהודים מפרישים אותו לשם קדשה וקוראים לו 'רבי', על ידי
מעשה זה גופו חלה עליו באמת קדשה". חיד רבי איזיל והשיב: "הרי
משנה מפרשת היא 'חרש שוטה וקטן שתּרמו אין תּרומתן תּרומה'..."

ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה (כה, ל)
באשר בקר רבי שאול ידידיה ממודין בפעם הראשונה בארץ ישראל
בשנת תרפ"ה, התקבל לראיון אצל הנציב העליון הרב רט סמואל. בקש
ממנו הנציב להשתדל לעשות שלום ואחדות בין המפלגות החרדיות
השונות שבירושלים. אמר לו הרבי: מוכא במדרש, פשאמר הקב"ה למשה
"ועשית מנרת זהב טהור" אמר לו "רבונו של עולם! כיצד אעשה אותה?
אמר לו "מקשה תיעשה". ואף על פי כן נתקשה משה עד שהראה לו
מנורה של אש, ולכסוף השליך זהב לאש ויצאה מנורה. והדברים
מפליאים, הקב"ה בעצמו מסביר למשה, בחיר האמה, את מעשה המנורה
והוא מתקשה בה? אלא המנורה מרמזת ומסמלת את האחדות. "מקשה
תיעשה" היא סוד האחדות, ובה נתקשה משה. מפני שלעשות אחדות
בישראל אינו מן הדברים הקלים ביותר. ואז פנה הרבי אל הנציב ושאל
"ומה שהיה קשה למשה, הוד מעלתו מבקש ממני?..."

פנינים

ויקחוי'לי תרומה (כה, ב) - פרשת תרומה באה
אחר משפטים, ללמד אותנו שאדם שנותן
תרומה עליו לדעת שהבסוף אכן שיהיה לו
והגיע אליו בצדק ובמשפט. (הרב מבריסק)

התרומה תתקבל מאת כל איש אשר ידבנו לבו.
ואיך נדע שהוא נותן ברצון? אם הוא יפנה
מזמתו, אז תקחו את תרומתי. (רבי יוסף קארו)

ועשי שטים (כה, ה) - שטים ראשי תבות: שלום,
טובה, ישועה, מחילה. עשי המשכן הביאו
לישראל את הסגלות הללו. (דעת זקנים)

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה, ח) - ושכנתי
אותיות שכן ת"י. רמז למקדש הראשון שעמד
ת"י = 410 שנה, ושכנתי הם אותיות ושני
ת"י, רמז למקדש השני שעמד ת"י = 420
שנה. ושכנתי בתוכם - בתוככי שני בתי
המקדש. (בעל הטורים)

אמתים וחיצי (כה, י) - כל אמות הארון שבורות
הן ולוחות העדות מסמלים את התורה, פי
לעולם אי אפשר ללמד את התורה עד תמה,
ואין מגיעים אלא עד החצי. (פרדס יוסף)

ועשית שנים כרבים זהב (כה, יח) - שני כרבים -
בנימטריה אברהם יצחק יעקב. (בעל הטורים)

ופנייהם איש אל-אחיו (כה, כ) - סופי תבות
שלום, כשפני האחד אל חברו ואחד חושב על
חברו, מבטח שישאר שלום ביניהם. (פרפראות)

למה נקרא ארון הקדש בלשון ארון? לשון
אורה, שהתורה מאירה למי שעוסק בה. (זוהר)

מבין שני הכרבים (כה, כב) - ראשי תבות משה,
הקב"ה דבר עמו מבין הכרובים. (בעל הטורים)

אדניי כסף (כו, יט) - אדנים מלשון אדון, אך היו
מנחים תחת הקרשים. ללמדנו שמי שמשים
עצמו למטה ואינו מתגאה, סופו שיהיה אדון.

אדר ראשי תבות: "אני ד' רופאך". ראש
דברך אמת - התורה שקבלוה באהבה באדר.

היה היה

לחם הפנים בצפת

ספור נפלא על מעלתה של האמונה התמימה מובא בספרים על אחד מן האנוסים שבא מפורטוגל וקבע את מגוריו בעיר הקדש צפת. פעם אחת, שמע מאחד מרביני העיר צפת בדרשתו, שדרש מענין לחם הפנים שהיה קרב בבית המקדש מדי שבת בשבתו, ואמר באנחה "ועכשו בשנותינו הרבים אין לנו דבר מוכן כדי שיחול השפע גם על הכלתי מוכן".

אותו אנוס מפורטוגל, ששמע את הדבר, הלך בתם לבבו לביתו והורה לאשתו שבכל יום ששי תבין לו שתי ככרות לחם, מקמח שנפיה 13 פעמים, ושתלוש את הבצק בטירה ובכל מיני יפוי, ושיהיה אפוי בטוב בתנור שבבית. רוצה היה להקריבו לפני היכל ה', אולי יתעשת האלקים לו ויקבלה ויאכל את העולה ההיא.

וכאשר בקש, כך עשתה לו אשתו. וכך, בכל יום ששי היה אותו אנוס לוקח את אותו שתי ככרות הלחם ומביאן לבית הכנסת, לפני ארון הקדש, ומתפלל ומתחנן לפני ה' ותברך שיקבלם ברצון, יאכל אותם, יערב לו ויבשם לו, וכיוצא בזה היה מדבר ומתחנן כבן המתחטא לאביו. לבסוף הניח את הלחם והלך לו.

שמש בית הכנסת, שהגיע ביום ששי לסדר את בית הכנסת, ונתקל בשתי ככרות לחם משבחים, שמח על המציאה ולקחם. ומאז, בכל יום ששי, היה מגיע לבית הכנסת ולוקח את הלחם, מבלי דרישה וחקירה מהיכן באו ומי הביאם, אכל ושמח בהם כשמחת בקציר.

בשעת תפלת ערבית, היה אותו אנוס ירא ה' רץ לבית הכנסת ומסתכל בארון הקדש. וביין שלא היה מוצא שם את הלחם, היה שמח שמחה גדולה ורבה בלבו, והלך ואמר לאשתו "השבח והודאה לאל יתברך שמו, כי לא בזה ענות עני ויכר קבל הלחם ואכלו חם. אל תתירשלי בעשייתם והזקרי מאד, כי הואיל ואין בדינינו במה לכבודו, ואנו רואין שלחם זה ערב לו, חובה עלינו לעשות לו נחת רוח בהם!" והיה אותו אנוס הולך ומתמיד בזה זמן מה.

ויהי היום, וקרה מקרה ואותו רב, שהאנוס הביא את הלחם על פי הדרשה ששמע ממנו, היה ביום ששי בבית הכנסת ועמד על הבימה, על מנת להכין את הדרשה שאמור היה לדרש למקרת בשבת בבית הכנסת. והנה האיש ההוא בא פתאום הטוב עם הלחם, קרב אל היכל הקדש והתחיל לסדר דבריו ותחנונתיו פנהוג, בלי ששם לב שגם הרב נמצא שם, מרב ההתלהבות והשמחה שהיו לו בעת שהיה מביא את הדורון הזה לפני המקום.

הרב, שהביט וראה ושמע את כל מה שהאיש דבר ועשה, נבהל וכעס מאד. קרא לאותו אנוס ונער בו, ואמר לו: שוטה, וכי הקב"ה אוכל ושותה? ודאי השמש לוקח את הלחם הזה מדי שבוע, ואתה מאמין וסבור שאלקים הוא המקבלם, וזה עון גדול ליחס גשמיות לבורא יתברך, שאין לו דמות הגוף ואינו גוף. וכיוצא בזה השמיע באזניו עוד דברי מוסר, עד שבא השמש כמנהגו לקחת את הלחמניו. והרב פשראה אותו קרא לו, ואמר לו ספר לאיש הזה מדוע באת פעת, ומי לוקח מדי שבוע את שתי הלחם שהוא היה מביא בכל יום ששי! הודה השמש ולא בוש.

כששמע האנוס את הדברים, התחיל בוכה ומתאונן, ובקש מהרב שימחל לו שטעה בדרוש שלו, וחשב לעשות מצוה ולא עשה אלא עברה לפי דבריו.

תוך כדי שיחתם, בא שליח מיוחד מאת הא"ר הקדוש, והזמין את הרב לבוא לפניו מיד. כאשר הגיע הרב, אמר לו הא"ר: "צו לביתך, כי מקור בזמן שבו היית אמור לדרש, מות תמות, וכבר הפרזו יצא והודיע על כך בשמים!" נבהל הרב מאד מדברי הא"ר, ושאלו בפחד: "מה פשעי ומה חטאתי?"

ענה לו הא"ר: "שמעתי, שלפי שבטלת את הנחת רוח שהיה לקדוש ברוך הוא. משום שמיום שחרב בית המקדש, לא היה לבורא העולם נחת רוח כזו, כמו באותה שעה שהאנוס הזה מפורטוגל היה מביא שתי ככרות לחם, בתמימות לבו, ומקריבם לפני היכלו, וסבור היה באמת ובתמים שה' קבלם ממנו. ובגלל שבטלת אותו מלהביאם, נגזרה עליך מיתה, ואין שום דרך לבטל את הגזרה".

הלך הרב לביתו, כתב צוזה, ולמקרת, ביום שבת קדש, בשעה שאמור היה לשאת את דרשתו, נפטר לבית עולמו כאשר אמר לו איש האלקים הא"ר ז"ל.

מאזרות

הנאון רבי צדקה חוצין ז"ע
ליום ההולולא א' באדר תשכ"א

אזן מפלג בתורה מתלמידי הגראישיחי ומחשובי חכמי בגד. מזהל ממחה, שכתת רגליו להקנים ולדים תחת פנפי השכינה והפיץ תורה לרבים. עלה לירושלים בשנת תרפ"ו והקים בה בית כנסת בשם "שמש צדקה". פהו פדון בבית הדין של העדה החרדית הספרדית והכתר לראש רבני העדה הבבלית.

פעם האריך רבי פרציון אבא שאול בגנות הפעם והזכיר את דברי חז"ל שהאדם נבחן דוקא בשעת נסיון אם הוא כועס. והסמיה לדבריו ספור נפלא עם רבי צדקה חוצין, שפעם הזמינו אותו למול תינוק בשבת בשכונת תלפיות בירושלים, ברחוק נקר מביתו. עוד עברך שבת נסע אל המקום והניח שם את תיק המילה, ובשבת קדש הלך ברגליו במשך שעתים תמימות עד שהגיע לבית הכנסת.

כאשר הגיע לשם גלה, פי הגיע מזהל שגר בסמיכות מקום וקל את התינוק, לא הגיב הרב מאזמה, נגש לאחל מזל טוב לבעלי השמחה וחזר לביתו. לאחר מכן, פגש את תלמידו ואמר לו: "האמן לי שלא פעסתי על זה כלל ועקר", וזה היה בימי זקנותו לאחר ששרח פה רבות וכתת את רגליו במשך שעות ארבות. בדרבו, נהג להתבופף ולהרים פסות ניר עם אותיות עבריות והיה גונז אותן.

יוסיף דעת

בפרשתנו מנויים כלי המשכן וביניהם מנורת הזהב שעמדה בקודש ובה דלקו שבעת הנרות. בפרשתנו יש פירוט מלא על סדר עשיית המנורה, אך צורת הקנים אינה ברורה אם היו באלכסון או בעיגול.

הרמב"ם צייר אותה בכתב ידו את המנורה כשקניה משוכים באלכסון, וכך גם דעתו של רש"י. רבי אברהם בן הרמב"ם כותב שאביו התכוון דווקא באלכסון ולא בעיגול: "הקנים נמשכים בגופה של מנורה לצד ראשה ביושר, כמו שצייר אותה אבא מרי, לא בעיגול כמו שצייר אותה וזלתי".

מאידך, בממצאים ארכיאולוגיים רבים נראים ציורים של קנים מעוגלים, וכך גם על שער טיטוס המנציח את גלות ירושלים בבית המקדש השני. אולם כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש ז"ע שלל לחלוטין את השיטה של קנים מעוגלים, והסביר את הממצאים הארכיאולוגיים בכך שהם היו חיקוי בלבד למנורה המקורית עליה הדליק הכהן הגדול, שהיא היתה בודאות עם קנים אלכסוניים בלבד.

לדעת רב ששת בגמרא, היו קני המנורה עשויים מזהב רך והיה אפשר לכופף אותם מצד לצד, וכך היו הנרות מכוונים לאמצעי.

וזאת התרוימה אשר תקחו מאתם

פניני "אור החיים"

מדברי האור החיים הקדוש על הפקשה

מאת **כל-איש** - אולי שיבנו לומר, כי באיש שיוצעים בו שהוא נדיב לב, לא יבניסוהו במשפט ההערכה לרעת מה יקבלו ממנו, בין שהוא מחזק כי לבו נדיב, יקחו ממנו את אשר יביא. כי ודאי שיוצע הוא עצמו שזה הוא יקלתו, ואת זו אצדיק שהוא תרומתי הצריך לתת, כאומרו את תרומתי עוד ידעה לומר, שאינה השוכה לקראות תרומתי אלא המזכה מנדבת לב האדם, והוא אומר "מאת אשר וגו' תקחו את תרומתי", אבל המעשה לא קראת 'תרומתי' אלא 'תרומה', דכתיב 'ויקחו לי תרומה'.

ושכנתי בתוכם - ולא אמר 'בתוכי', לומר שהמקום אשר יקדשו לשכנו יהיה פתוח בני ישראל, שיקיפו המשכן בארבעה גגלים, ואולי, כי דברים אלו הם תשובה למה שהשקו ישאל בראותם ברה סיני שהיה ברוך הוא מקף בדגלי המלאכים והוא אות בתוכם וקשקו אהבה להיות בן בתוכם, ולזה באה התשובה מבוחר לכות ואמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי' כמו בן בתוכם.

אמתים ארבו - הנה כשתרבע כל אמות השלחן אמה על אמה פרום אמה, יהיו בין ארף ורחב וגבה שלש אמות קרפעות בארף ורחב וגבה, והוא סוד השפעת שלחן העליון משלש הדרגות, כצנח הוד יסוד העולם.

דברי הימים

בא' באדר תקס"ז, התכנסה בצרפת אסיפה רבנית שכונתה 'סנהדרין' בפקודתו של הקיסר נפוליון, שדרש לתת תוקף הלכתי להגדרת הזיקה היהודית לדתם ולצרפת ארץ מולדתם.

ביום זה בשנת ת"ר, החלה פרשת 'עלילת דמשק', לאחר היעלמו של נזיר נוצרי ומשרתו המוסלמי. ראשי הקהילה נכלאו והואשמו בשימוש בדם הנרצחים לצורך אפיית מצות. רק לאחר שתדלנות רבה, בוטלה העלילה הנבזית.

בב' באדר תר"כ, נוסד הארגון הצרפתי 'כל ישראל חברים' - כ"ח ('האליאנס'). מטרתו היתה להגן על זכויות היהודים ולהנהיג תרבות מערבית מודרנית. תלמידי בתי הספר של כ"ח עזבו את דרך התורה והזניחו את המצוות.

בג' באדר ג'ת"ב, הסתיימה בניית בית המקדש השני בראשות זרובבל בן שאלתיאל ויהושע בן יהוצדק הכהן, שנה שישית לדרישו של מלך פרס.

ביום זה, בשנת תשמ"ז, נכלא יונתן פולארד בארה"ב באשמת ריגול, ומאו הוא נמק בכלא זמן רב, עד שזכה ב"ה במינו לצאת לרווחה.

בד' באדר תש"א, הוקם הגטו היהודי בפאתי העיר המפורסמת קראקא ועשרות אלפי יהודים התייסרו בו עד לחיסול הגטו בו' באדר תש"ג.

ז' באדר, הוא יום פטירתו של משה רבנו. בו נהגו חברי החברה קדישא לצום ולעלות אל בית העלמין כדי לבדוק את הטעון תיקון.

ביום חתנתו של רבי אהרן מפלז, בטרם צאתו ללכת אל חפתו, פנה אליו אביו רבי יששכר דב ואמר לו: "הרי נכד אתה מצד אמה אל המגיד רבי מרדכי מטשרנוביל, וידועים לך בודאי דברי הזהר הקדוש כי נשמות הצדיקים יורדות מגן עדן להשתתף בנשואי צאצאיהם. אם כך, יהיה כאן בודאי סבך המגיד מטשרנוביל, ולכן הבה ואספר לך ספור נפלא אודותיו". באחד ממסעותיו הגיע המגיד אל העיר ברוד הגדולה ובעודו יושב במרפבתו סבבוהו רבים מבני העיר. לפתע נעמד הגבאי והודיע, כי הצדיק זקוק לכסום כסף גדול לענין חשוב של מצוה, ומי שיתרם את הכסום הנדרש יזכה לאכסן את האורח הדגול בביתו בשבת קדש, ולא עוד, אלא שמבטח לו לזכות להיות עם הצדיק במחצתו בעולם הבא. תדהמה נפלה על הנאספים כששמעו את ההבטחה הנפלאה, אולם כששמעו את הסכום הדרוש צללו אונניהם. היה זה סכום עתק שגם לעשירי העיר לא היתה האפשרות להמציא סכום כזה גדול בזמן קצר, אך לפתע נקלע אל המקום היהודי העשירי הגדול בעיר, שהיה קמחן וכילי מפלג, ומעולם לא הרים ידו לצדקה. באשר שמע את דבר הבטחת הצדיק, נעמד על מקומו פהלים רעם וקרא בהתרגשות: "אני מוכן לתת את כל הסכום הדרוש במחצתו!" תדהמה נפלה על הקהל וכלם נפנו לראות מי הקורא, נכשזוהו את העשירי הקמחן הכפלה התדהמה שבעתים. בראות המגיד את פני העשירי, הועמו פניו ואמר לו: "מותר אני לך על התרומה, בתנאי שתותר לי על ההבטחה להיות עמי במחצתי, ובתמורה לך מבטיח אני לך עשירות מפלגת יותר ממה שיש לך עתה, לך ולזרעך עד עולם". סרב העשיר ואמר: "אינני מותר ואינני מוחל, אני דורש לבצע את ההסכם והריני שוקל לידי חבי את הסכום במלואו". ראה הרבי את עקשנותו וסמן לנציא לנסע אל בית העשיר.

המארע קרה ביום חמישי והעשיר מהר לארח את הרבי בביתו וטרח סביבו כדי להנעים את שהותו. ראשית דבר נכנס אל חדר משפחתו, ושקל לידי המגיד את הסכום הדרוש במלואו. לאחר מכן נטל סכום גדול ויצא עם משרתו כדי לרכש את צרכי השבת כיד המלך. קדשתו של הצדיק ונתינתו הגדולה של העשיר, שברה בבת אחת את קמחנותו המפלגת ויצר צרות העין סר ממנו בארח פלאי. תחלה פנה לחנות המכלת ובקש לרכש שק גדול של קמח, ובסמוך לו עמדה אשה מרת נפש שבקשה אף היא לשקל לה מדה קטנה של קמח, אך פאשר בקש ממנה המוכר לשלם אמרה האשה חרישית: "אין לי כסף". רגז עליה החנוני ואמר: "אם אין לך כסף, לשם מה דרשת ממני לשקל לך קמח?" התערב העשיר ואמר: "תן לה את הקמח ואני אשלם במקומה".

למרב הפליאה, חזר המארע שוב בחנות הבשר, וכאשר קנה הדבר גם בחנות הדגים, פקעה סבלנותו, פנה אל האשה ושאל: "ביצע זה יוצאים לקנות מאכלים לשבת בלי כסף?" נאנחה האשה וספרה, כי בעלה איש ישר היה וכל ימיו נהג לחלק את הרוחיו בכל שבוע לשניים. מחצית להוצאות ימי השבוע והמחצית השנייה להוצאות שבת. לפני חדשים מספר נפטר האיש והותר את אשתו לבדה עם ילדים רפים, ולמרות מצבה הקשה המשיכה את מנהג בעלה, אולם לאחר שאזל הכסף יצאה אל השוק באמרה: "אני אעשה את שלי ואנסה לרכש את צרכי השבת, והקב"ה יעשה את שלו, והנה באת בפליח מן השמים ושלמת בעד המזון שלי". הספור נגע ללבנו של העשיר שהפך לנדיב, והוא העניק לה במאור פנים סכום גדול של כסף לכלכלת בני ביתה. בליל שבת, תוך כדי סעודתו של המגיד מטשרנוביל בביתו של העשיר, נכנסו להודיע לרבי בביתה, כי בעל הבית העשיר התעלף ולמרות המאמצים לא נתן לעוררו. אחל לו הרבי רפואה ולבסוף באו לבשר לו כי העשיר התעורר ושב לאיתנו. למחרת, בעצומה של סעדת השבת, שוב נפל האיש בעלפון ולאחר שהרבי העתיר בעדו, שב להפרתו. בסעדה השלישית שוב נפל העשיר בעלפון, וכלם המתינו לשמע את הרבי מברכו בברכת רפואה שלמה, אך הרבי היה שקוע בשרעפיו ולא אמר מאומה. לא עברה שעה קלה והבשורה המרה הפתיעה את כלם. בעל הבית העשיר הסתלק מן העולם ושבק חיים לכל חי. התדהמה היתה גדולה, אולם הרבי בקש לזמן לפניו אלמנה פלונית ובקש ממנה לספר לו מה ארע לה ביום חמישי האחרון. החלה האלמנה לספר על נדיבותו של הנפטר, על הכסף ששלם בעבורה בחגיגות והסכום הגדול שהעניק לה. בסימה אמרה האשה: "בליל שבת, ישבנו בביתנו ואמרתי לילדי, הרי העשיר הזה האיר לנו את הבית והחיה את נפשתינו, הבה ונברך אותו שהקב"ה ישלם לו שכרו ויעמיד לו פסא כבוד ומקום חשוב בגן עדן".

כשפלתה האלמנה לספר את ספוריה, נענה הצדיק ואמר: "בליל שבת, כשספרו לי על עלפוננו של האיש, התפללתי בעדו ומיד הוטב לו. כך היה גם בבקר יום השבת, אולם בסעדה השלישית באה אלי ונקנתו של העשיר מן העולם העליון ואמרה לי, 'מה רוצים אתם ממנו? הרי הועידו לו מקום חשוב בגן עדן ומדוע אתה מעפבו? הנח לו להגיע אל מקומו בשלום!' לא יכלתי לסרב לה וקד קנה העשיר את עולמו בשעה אחת וזכה לנחלה בלי מצרים בגן עדן.

משפחה

מטעם

"ובמנרה ארבעה גביעים משקדים כפתוריה ופרחיה" (שמות כה, לד)

על תבת 'משקדים', אומר רש"י: "זהו אחד מחמשה מקראות שאין להם הכרע, שאין ידוע אם גביעים משקדים או משקדים כפתוריה ופרחיה".

פסוק זה מתפרש בשני אפנים: במנורה היו ארבעה גביעים שהיו משקדים (מצרים), וגם היו להם כפתורים ופרחים שאינם מצרים; ואפשר גם לפרש כך: במנורה היו ארבעה גביעים, ומצרים היו הכפתורים והפרחים שעליה.

מפני שלא ידעו להכריע אם המלה "משקדים" שיבת לחלק הראשון של הפסוק או השני, קבעו לו טעם משלו, שלא משתנה למילים שלפניה או לאחריה. המלה מטעמת בזקדיקטון מלרע, אוכלם יש לעצור קמעה בתחלת המלה שם יש טעם נדיד מאד שנקרא "מקל" (או: מתניה, דרבו). במקור האשכנזי יש שני סוגי נגינה בטעמים אלו, יש שמנגנים אותו כמעט כמו מנה זקודיקטון רגיל, עם עצירה קטנה בתחלת המלה, ויש שמנגנים את המלה באריכות בנעימה הדומה לזקודיקטון. מפני הפסק, פסק הרמב"ם שכל גביעי כפתורי ופרחי המנורה היו משקדים.

מדגש

"ויקחורלי תרומה... זהב וכסף ונחשת" (שמות כה, ב-ג) - מפרשים רבים שואלים, מדוע כתוב "ויקחו" ולא "ויקחוהו"? יש ראשונים שהסבירו, שפסוק זה מדבר אל נבאי הצדקה, שהם יקחו ויגבו את הצדקה מעם ישראל. אחרים מסבירים, שכל הנותן צדקה הוא בעצם לוקח, כי כמה שיתן כך יוסיף לו ה' בהנהגה ובהנהגה, ולכן כתוב בלשון לקיחה.

ה"קת"ם סופר מצא רמז נפלא במילים: "זהב כסף נחשת" לימי קריאת התורה בכל השנה: זהב = ז-י"ם השביעי (שבת), ה- חמישי ב-שני. כסף = ב-בפורים, ס-סכות, פ-פסח, פורים. נחשת = נ-נרות חנוכה, ח-חדש (וראש השנה שחל בראש חודש) ש-שבעות, שמיני עצרת, שמחת תורה ת-תענית.

ממלכה

בעיר סלונים היה עשיר קמחן אחד, שהיה האחרון לכל דבר צדקה, ומאד היה תמיד הראשון להדהק ולירד לפני התבה, למרות שלא ידע פרק בחלכות חנוכה. רבה של סלונים, רבי איזיל הריף, עמד על נקנתו ונהג אותו: "קדש קדשים", לפליאת הקהל הסביר רבי: "הממלא חזקין אומרת 'ישאל קדושים הם, יש מי שיש לו ואינו רוצה ויש שרוצה ואין לו'. עשיר זה קדוש הוא בכפל פסלים, שהרי יש לו כסף ואינו רוצה לתת, אוכלם להתפלל לפני התבה אינו יכול אך רוצה ומשתוקק היא..."

הצדיק רבי צבי הירש מליסקא, נהג שלא להנות מדמי הפדיונות שנתנו לו אנשים בלתי מקרים, ואמר כי הוא חושש שאולי הרויחו את הכסף מעסקים שעשו בשבת קדש. אוכלם אם בא אליו חסיד עני ואמר שיש לו מקרה של פקוח נפש, היה הרבי נותן לו את הכסף הזה, מפני ש"פקוח נפש דוחה את השבת".

ספור נפלא מובא בספרים, על גבורת נפשו של ה'סבא' מנובהרדוק ועל המנעותו מהתערבות במחלוקת, גם כאשר הדרך היה פרוץ בהפסד כספי גדול מאד, בידועו כי במחלוקת מפסידים לאין ערוך ובהמנעותה מרויחים ללא גבול.

פעם ספרו לו שעשיר מוקיר תורה שגר בגרמניה, צוה לפני מותו למסר בנך רחב מדות לטובת ישיבת נובהרדוק. הודרו ה'סבא' ונסע במיוחד לגרמניה, כדי לקבל את הורשה הגדולה. באמצע הדרך נודע לו, שגם מישיבה אחרת נוסעים לאותו מקום כדי לקבל את הבגנון לשיבתם. התעמק ה'סבא' והבין, כי עלולה לפרץ מענין זה מחלוקת קשה, ולכן החליט שהוא מותר על זכותו. הוא אפילו לא נסה להגיע למקום ולקבץ את הענין, אלא שנה מיד את פונו נסיעתו, חזר לביתו ולא היה מענין לשמע שוב מאומה מענין הירשה.

אחד מראשוני תלמידי ישיבת פוניבז', לימים אחד מראשי הישיבות בארץ הקודש, כשבא בבית הארושין, לא ידעו הורי שני הצדדים כיצד יצליחו להשיג דירה, אך החתן היה שלו ורגוע. פששאלוהו חבריו בישיבה: "מה יהיה עם דירה? היה משיב: "יש לבטח בה'!" פששמע זאת רבי שמואל רוזובסקי שהיה מראשי הישיבה, אמר לו: "אם יש לך בטחון שתקבל דירה, תוכל לחשב אף על דירה גדולה". העדר מקום דיור גרם, שלא עלה בידי המשפחה לקבוע תאריך לחתונה. יום אחד הודיעו לחתן כי מרן ה"חזון אי"ש" מחפשו ורוצה לשוחח עמו. עלה הבחור אל הרב, והוא בשר לו שיכול הוא לקבוע מועד לחתונה, כי יש לו בעבורו דירה, ומעשה שהיה כך היה:

בתל אביב גר יהודי יקר וירא שמים, ממעריציו של ה"חזון אי"ש", והוא בנה את בית הרב בבני ברק. היהודי עלה מארצות הברית להשתמש בארץ הקודש בהיותו בגיל שבעים, כדי לחיות בה את שארית חייו ורכש לעצמו דירת פאר רחבת ידיים. לאחר תקופה קצרה, החליטו בני משפחתו שבארצות הברית כי עליו לחזור לארץ מולדתו מסבות שונות. עלה האיש אל ה"חזון אי"ש" ובקש ממנו להמליץ על בן ישיבה שזקוק לדירה, כדי שהדירה תשמר בידיים טובות. מיד אמר לו הרב: "בן חתן פלוני יגור בדירתכם". עם צאתו מהבית פנה הגביר לגבעת הישיבה, כדי לבקר את המינסד רבי יוסף שלמה בהנמן, וספר לו כי מחפש הוא בן ישיבה שישמור על דירתו. בטרם סים את דבריו אמר לו הרב בהנמן את שמו של אותו חתן, כמעמד הטוב בעבור הדירה. הלה התרגש מאד לשמע שישני גדולי ישראל אמרו שם זהה, ומיד פסק ואמר: "אכן, חתן זה יקבל את דירתך".

העשיר הזמין את בני המשפחה לדירה, ויחד עם הרב מפוניבז' החלט שהדירה תמסר לידי אותו החתן. כך בחסד גדול זכו לדירה רחבת ידיים, חנם אין כסף. גם את הוצאות המים והמאור שלם אותו יהודי יקר, ובדירה זו ישבו פארבע שנים. כמו שחזרה ה"חזון אי"ש" מראש, כשאמר להם: "שלש עד ארבע שנים תגורו בדירה זו, וגם אחר כך יהיה בסדר וה' יעזר לכם". לאחר שנים אלו, התמנה האברך לשמש כמגיד שעור באחת הישיבות הגדולות בארץ ושמו הלך לפניו וזכה להתפרנס בהרחבה.

פעם נערכו בירושלים הפגנות למען השבת ורבי יהודה צדקה, שפתן אז כמגיד שעור בישיבת "פורת יוסף", בא אל ראש הישיבה רבי עזרא עטיה ואמר לו שבחורי הישיבה רוצים ללכת להפגנה.

אמר לו הרב עטיה: "הלא אתה יודע שהמשטרה עלולה להכות בהזדקת, האם אפשר לשלח את הבחורים לשם"? אמר לו הרב צדקה: "אם יבו הבחורים לכבוד השבת, מה כבר יכול לקרות"? שאל אותו הרב עטיה: "ואם היה מדבר בנך שלך, האם גם אז היית מדבר כך"? באותו ערב נערכה הפגנה והבן של הרב יהודה צדקה הכה ונעצר. כשבאו להודיע על כך לאביו, אמר: "ידעתי זאת כבר מהבקר, מפני שהיה הדרך פשוטה היוצאת מלפני השליט".

"אכל עם קנה ירק, ואזור שק היה חוגר."

ותעב פת נקיה עם חוגר משי, ואתה גר" (רבי שמואל הנגיד)